

Genomförande av EG-direktiven om överföring av passageraruppgifter och uppehållstillstånd för studier

Sammanfattning

I detta betänkande behandlar utskottet regeringens proposition 2005/06:129 Genomförande av EG-direktiven om överföring av passageraruppgifter och uppehållstillstånd för studier jämte motioner som väckts med anledning av propositionen och under den allmänna motionstiden 2005. Utskottet behandlar även ett motionsyrkande som väckts med anledning av regeringens skrivelse 2005/06:18 Migration och asylpolitik.

I propositionen föreslås med anledning av rådets direktiv 2004/82/EG om skyldighet för transportörer att lämna uppgifter om passagerare att det i utlänningslagen införs bestämmelser som innebär att transportörer, som luftvägen transporterar passagerare till Sverige från en stat som inte tillhör Europeiska unionen och som inte heller har slutit avtal om samarbete enligt Schengenkonventionen med konventionsstaterna, på begäran av polismyndighet skall föra över information om de ankommande passagerarna till Rikspolisstyrelsen (RPS) så snart incheckningen har avslutats. Transportörer som underlåter att föra över uppgifter eller som har fört över ofullständiga eller felaktiga uppgifter skall enligt förslaget betala en särskild avgift om högst 46 000 kr. Någon avgift skall dock inte tas ut om de kan visa att underlåtenheten inte beror på fel eller försummelse eller om det framstår som uppenbart oskäligt att ta ut avgiften. RPS skall spara uppgifterna i ett passagerarregister. För detta ändamål föreslås en ny registerförfattning, lag om passagerarregister. Transportörer åläggs enligt förslaget att inom 24 timmar efter det att transportmedlet har anlänt till det aktuella gränsövergångsstället radera de uppgifter som de har samlat in och fört över till RPS. Sekretess föreslås gälla i verksamheten som gäller förande av och uttag ur passagerarregistret för uppgift om nummer på resehandling, enskilda namn och födelsedatum. Lagförslagen föreslås träda i kraft den 1 september 2006.

Med anledning av rådets direktiv 2004/114/EG om villkoren för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse för studier, elevutbyte, oavlönad yrkesutbildning eller volontärarbete föreslår regeringen att det genom en ändring i utlänningslagen skall bli möjligt att återkalla tidsbegränsade uppehållstillstånd för studier om det framkommer att förutsättningarna för att bevilja tillståndet inte längre föreligger. Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 januari 2007.

I några av motionerna begärs avslag på regeringens förslag om utökad uppgiftsskyldighet för transportörer medan det i andra tas upp frågor bl.a. om förslagets förenlighet med Genèvekonventionen, om att direktivet om transportörsansvar (2001/51/EG) bör omförhandlas och om utländska studenter rätt till arbetstillstånd och uppehållstillstånd.

Utskottet anser att riksdagen bör anta propositionens förslag.

Riksdagen bör även bifalla utskottets förslag om en rättelse i 3 a kap. 12 § utlänningslagen.

Vidare bör riksdagen göra ett tillkännagivande om att regeringen skall följa upp och analysera tillämpningen av de nu aktuella förslagen och de aspekter på tillämpningen som belyser förhållandet till Genèvekonventionen och andra folkrättsliga åtaganden liksom till den svenska grundlagen. Regeringen bör därefter återkomma till riksdagen med en redovisning. Med anledning härav bör riksdagen bifalla ett motionsyrkande.

Utskottet avstyrker övriga motionsyrkanden.

I ärendet finns sex reservationer.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	4
Redogörelse för ärendet	6
Utskottets överväganden	7
Allmänt om transportörsansvar	7
Överföring av passageraruppgifter	9
Uppehållstillstånd m.m. för studier	15
Ikraftträdande m.m.	19
Reservationer	20
1. Överföring av passageraruppgifter, punkt 1 (kd, c)	20
2. Överföring av passageraruppgifter, punkt 1 (v, mp)	20
3. Omförhandling av EG-direktiv om transportörsansvar m.m., punkt 2 (kd, v, c, mp)	21
4. Omförhandling av EG-direktiv om transportörsansvar m.m., punkt 2 (fp)	22
5. Uppehållstillstånd för studier m.m., punkt 3 – motiveringen (m)	22
6. Uppehållstillstånd för studier m.m., punkt 3 (kd)	23
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	24
Propositionen	24
Följdmotioner	24
Motion väckt med anledning av skr. 2005/06:18	25
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2005	25
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	26
<i>Bilaga 3</i>	
Utskottets lagförslag	35

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. **Överföring av passageraravgifter**

Riksdagen antar regeringens förslag till

- a. lag om passagerarregister,
- b. lag om ändring i sekretesslagen (1980:100) såvitt avser 9 kap. 31 §,
- c. lag om ändring i polisdatalagen (1998:622) och
- d. lag om ändring i utlänningslagen (2005:716)

och tillkännager för regeringen som sin mening vad utskottet anför om att regeringen skall följa upp och analysera tillämpningen av de nu aktuella förslagen och de aspekter på tillämpningen som belyser förhållandet till bl.a. Genèvekonventionen och därefter återkomma till riksdagen med en redovisning. Därmed bifaller riksdagen proposition 2005/06:129 och motion 2005/06:Sf25 och avslår motionerna 2005/06:Sf26 yrkande 2, 2005/06:Sf27, 2005/06:Sf28 yrkande 2 och 2005/06:Sf29 yrkandena 2–7.

Reservation 1 (kd, c)

Reservation 2 (v, mp)

2. **Omförhandling av EG-direktiv om transportörsansvar m.m.**

Riksdagen avslår motionerna 2005/06:Sf5 yrkande 3, 2005/06:Sf26 yrkande 1, 2005/06:Sf28 yrkande 1, 2005/06:Sf29 yrkande 1 och 2005/06:Sf251 yrkande 6.

Reservation 3 (kd, v, c, mp)

Reservation 4 (fp)

3. **Upphållstillstånd för studier m.m.**

Riksdagen avslår motionerna 2005/06:Sf26 yrkande 3, 2005/06:Sf240 och 2005/06:Ub325 yrkande 2.

Reservation 5 (m) – motiveringen

Reservation 6 (kd)

4. **Rättelse i utlänningslagen**

Riksdagen antar det av utskottet i bilaga 3 framlagda förslaget till lag om ändring i utlänningslagen (2005:716).

Stockholm den 9 maj 2006

På socialförsäkringsutskottets vägnar

Tomas Eneroth

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Tomas Eneroth (s), Sven Brus (kd), Anita Jönsson (s), Per Westerberg (m), Linnéa Darell (fp), Mona Berglund Nilsson (s), Mariann Ytterberg (s), Ulla Hoffmann (v), Lennart Klockare (s), Tobias Billström (m), Kerstin Kristiansson Karlstedt (s), Solveig Hellquist (fp), Birgitta Carlsson (c), Göte Wahlström (s), Anna Lilliehöök (m), Yilmaz Kerimo (s) och Mona Jönsson (mp).

Redogörelse för ärendet

Europeiska unionens råd antog den 29 april 2004 direktiv 2004/82/EG om skyldighet för transportörer att lämna uppgifter om passagerare. Syftet är att förbättra gränskontrollerna och bekämpa olaglig invandring genom att transportörer översänder förhandsuppgifter om passagerare till behöriga nationella myndigheter. Direktivet utgör också ett led i kampen mot terrorismen. Direktivet skall vara genomfört i medlemsstaterna senast den 5 september 2006, och det gäller inte för Danmark.

Inom Utrikesdepartementet har utarbetats en departementspromemoria, Överlämnande av passageraruppgifter (Ds 2005:48), med förslag till hur direktivet kan genomföras i svensk rätt.

Europeiska unionens råd antog den 13 december 2004 direktiv 2004/114/EG om villkoren för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse för studier, elevutbyte, oavlönad yrkesutbildning eller volontärarbete. Syftet är att fastställa villkoren för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse på medlemsstaternas territorium för en period som överstiger tre månader för studier, elevutbyte, oavlönad yrkesutbildning eller volontärarbete samt reglerna för förfaranden för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse på medlemsstaternas territorium för dessa ändamål. Direktivet, som skall vara genomfört i medlemsstaterna senast den 12 januari 2007, gäller inte för Förenade kungariket, Irland och Danmark.

Inom Utrikesdepartementet har utarbetats en departementspromemoria, Genomförande av EG-direktivet om uppehållstillstånd för studier (Ds 2005:36), med förslag till hur direktivet kan genomföras i svensk rätt.

Lagförslagen återfinns i bilaga 2.

Fem motioner har väckts med anledning av propositionen. I betänkandet behandlas även två motioner väckta under den allmänna motionstiden 2005 och en motion väckt med anledning av regeringens skrivelse 2005/06:18 Migration och asylpolitik. Motionerna finns förtecknade i bilaga 1 till betänkandet.

Socialförsäkringsutskottet har till konstitutionsutskottet för en lagteknisk samordning överlämnat två lagförslag om ändring i 16 kap. 1 § sekretesslagen (1980:100), nämligen del av lagförslag 2.2 och lagförslag 2.3. Paragrafen i fråga är också föremål för ändringsförslag i flera andra propositioner.

Utskottets överväganden

Allmänt om transportörsansvar

Med transportörsansvar avses att transportörerna har vissa skyldigheter beträffande de personer som de transporterar till ett lands gräns och att de kan åläggas sanktioner om de inte uppfyller sina skyldigheter. Sverige har alltsedan anslutningen till den s.k. Chicagokonventionen på 1940-talet haft internationella åtaganden när det gäller transportörsansvaret.

Syftet med 1944 års konvention angående internationell civil luftfart, Chicagokonventionen eller ICAO-konventionen, är att upprätthålla säkerheten under internationell lufttrafik och att underlätta och främja luftfarten. Enligt konventionen skall transportörer kontrollera att passagerare vid ombordstigningen innehar pass och tillstånd för transit och inresa. Om passagerare vid ankomsten eller i transit inte innehar nödvändiga resehandlingar skall transportörerna inte bötfällas om de kan visa att de har vidtagit tillräckliga åtgärder för att kontrollera att passagerarna har innehaft nödvändiga handlingar. Transportören är ansvarig för att personer som inte tillåts resa in snabbt återförs till den plats där han eller hon har påbörjat sin resa eller förs till någon annan plats där han eller hon tas emot.

Sverige har också EG-rättsliga åtaganden om transportörsansvar enligt artikel 26 i Schengenkonventionen och direktiv 2001/51/EG om komplettering av bestämmelserna i den artikeln (direktivet om transportörsansvar). I artikel 26 föreskrivs att de avtalsslutande parterna skall införa en skyldighet för transportören att kontrollera inresehandlingar och ett ansvar för denne att ordna återresa för utlänningar som vägras inresa i en Schengenstat samt sanktioner mot den som befordrar utlänningar utan nödvändiga resehandlingar. Med transportör avses i Schengenkonventionen varje fysisk eller juridisk person som bedriver yrkesmässig persontrafik luft-, sjö- eller landvägen.

Med anledning av direktivet om transportörsansvar utvidgades transportörsansvaret i svensk rätt genom en ändring i utlänningslagen (1989:529) som trädde i kraft den 1 juli 2004 (prop. 2003/04:50, bet. 2003/04:SfU11, rskr. 2003/04:214). Transportörers skyldighet att kontrollera att utlänningar har pass och andra tillstånd som krävs för inresa i landet lagreglerades, liksom skyldigheten att kontrollera att utlänningar har medel för sin hemresa. Det infördes också en bestämmelse om att transportörer som inte uppfyller sin kontrollskyldighet under vissa förutsättningar skall betala en särskild avgift om högst 46 000 kr. Dessutom utvidgades transportörers kostnadsansvar till att avse även utlänningens uppehälle i de fall där en utlänning har vägrats inresa och omedelbar vidaretransport inte är möjlig.

1989 års utlänningslag ersattes den 31 mars 2006 av en ny utlänningslag (2005:716), NUtL (prop. 2004/05:170, bet. 2004/05:SfU17, rskr. 2005/06:1). Bestämmelserna om transportörsansvaret överfördes oförändrade till den nya utlänningslagen. En ny utlänningsförordning (2006:97), NUtF, trädde i kraft samtidigt som den nya utlänningslagen.

Direktivet om skyldighet för transportörer att lämna uppgifter om passagerare

Direktiv 2004/82/EG om skyldighet för transportörer att lämna uppgifter om passagerare syftar till att förbättra gränskontrollerna och bekämpa olaglig invandring genom att transportörer (varje fysisk eller juridisk person som bedriver yrkesmässig persontrafik luftvägen) översänder förhandsuppgifter om passagerare till behöriga nationella myndigheter. Direktivet utgör också ett led i kampen mot terrorismen.

I direktivet föreskrivs att medlemsstaterna skall vidta de åtgärder som är nödvändiga för att ålägga transportörerna att – på begäran av de myndigheter som ansvarar för personkontrollen vid de yttre gränserna – senast vid slutet av incheckningen översända information om de passagerare som transportören kommer att befordra till ett godkänt gränsövergångsställe genom vilket dessa personer kommer att resa in på en medlemsstats territorium. I direktivet preciseras vilken information som skall överföras.

Enligt direktivet skall medlemsstaterna vidta de åtgärder som är nödvändiga för att införa påföljder för transportörer som genom fel eller försumelse har underlåtit att lämna uppgifter eller som lämnar ofullständiga eller felaktiga uppgifter. Medlemsstaterna skall vidta de åtgärder som är nödvändiga för att se till att påföljderna är avskräckande, effektiva och proportionella.

De personuppgifter som skall överföras skall sändas till de myndigheter som ansvarar för genomförandet av personkontroller vid de yttre gränser som passeras när passagerarna reser in på en medlemsstats territorium. Medlemsstaterna skall se till att uppgifterna samlas in av transportörerna och överförs elektroniskt eller – om detta är omöjligt – på annat lämpligt sätt till nämnda myndigheter. När passagerarna har rest in i landet skall uppgifterna raderas inom 24 timmar efter översändandet, om inte uppgifterna behövs senare för att dessa myndigheter skall kunna utföra sina lagstadgade uppgifter enligt nationell lag och i enlighet med bestämmelser om uppgiftsskydd enligt dataskyddsdirektivet.

Medlemsstaterna skall vidare vidta de åtgärder som är nödvändiga för att ålägga transportörer att inom 24 timmar efter det att transportmedlet har anlänt radera de personuppgifter som de insamlat och översänt till gränskontrollmyndigheterna.

Överföring av passageraruppgifter

Utskottets förslag i korthet

Transportörer som luftvägen skall transportera passagerare till Sverige från en stat som inte tillhör EU och inte heller ingår i Schengenområdet skall så snart incheckningen avslutats på begäran av en polismyndighet överföra information om de ankommande passagerarna. Den information som skall överföras är bl.a. uppgifter om nummer på resehandling, medborgarskap, namn och födelsedatum.

Transportörer som underlåter att lämna uppgifter eller har lämnat ofullständiga eller felaktiga uppgifter skall betala en särskild avgift om högst 46 000 kr för varje flygning som har gjorts utan att uppgiftsskyldigheten har fullgjorts. Avgift skall dock inte betalas om det framstår som uppenbart oskäligt att ta ut avgiften.

Transportörerna skall samla in uppgifter och sedan elektroniskt föra över dessa till Rikspolisstyrelsen (RPS), som skall spara uppgifterna i ett register. Uppgifterna i registret skall i normalfallet gallras inom 24 timmar efter överförandet. En ny registerförfattning, lag om passagerarregister, införs.

Sekretess skall gälla för vissa uppgifter i passagerarregistret.

Transportörerna skall inom 24 timmar efter det att transportmedlet har anlänt till det aktuella gränsövergångsstället radera de uppgifter som de har samlat in och fört över till RPS.

Riksdagen bör därmed bifalla regeringens förslag.

Vidare bör riksdagen göra ett tillkännagivande om att regeringen skall följa upp och analysera tillämpningen av de nu aktuella förslagen och de aspekter på tillämpningen som belyser förhållandet till Genèvekonventionen och andra folkrättsliga åtaganden liksom till den svenska grundlagen. Regeringen bör där efter återkomma till riksdagen med en redovisning. Därmed bör riksdagen bifalla ett motionsyrkande.

Riksdagen bör avslå övriga motionsyrkanden, bl.a. om avslag på regeringens förslag och om att direktivet om transportörsansvar (2001/51/EG) bör omförhandlas.

Jämför reservationerna 1 (kd, c), 2 (v, mp), 3 (kd, v, c, mp) och 4 (fp).

Propositionen

Uppgiftsskyldighet

För att Sverige skall uppfylla sina förpliktelser enligt direktivet är det en förutsättning att regler om uppgiftsskyldighet för transportörer med därtill kopplad sanktionsmöjlighet finns införda i svensk rätt. Den uppgiftsskyldig-

het för transportörer som finns i dag gäller inte samtliga uppgifter som behandlas i direktivet, och det är inte heller kopplat någon sanktionsmöjlighet till alla de befintliga reglerna.

Regeringen föreslår att det införs en uppgiftsskyldighet för transportörer som luftvägen skall transportera passagerare till Sverige från en stat som inte tillhör Europeiska unionen och som inte heller har slutit avtal om samarbete enligt Schengenkonventionen med konventionsstaterna. De uppgifter som avses är uppgift om nummer på och typ av resehandling som används, medborgarskap, fullständigt namn, födelsedatum, gränsövergångsstället för inresa, transportkod, avgångs- och ankomsttid för transporten, det totala antalet passagerare vid transporten och ursprunglig ort för ombordstigning.

Uppgifter skall endast kunna begäras från transportörer som bedriver yrkesmässig trafik luftvägen.

Polismyndigheterna skall enligt förslaget kunna begära uppgifter från en transportör om uppgifterna kan antas ha betydelse för personkontrollverksamheten.

Polismyndigheterna har ansvar för in- och utresekontrollen av utläningar vid de yttre gränserna. Tullverket och Kustbevakningen är skyldiga att bistå polismyndigheten vid kontrollen av utläningars inresa eller utresa. För närvarande har inte Tullverket helt övertagit ansvaret för personkontrollen vid någon flygplats. Om Tullverket eller någon annan myndighet i framtiden skulle få ett sådant ansvar bör de ha samma befogenheter som Polisen. Regeringen bör därför bemyndigas att meddela föreskrifter om att även annan myndighet än polismyndighet får begära uppgifter från transportörer.

Ekonomiska sanktioner

Sedan den 1 juli 2004 finns regler om ekonomiska sanktioner mot transportörer som inte uppfyller sin kontrollskyldighet beträffande bl.a. pass och andra tillstånd som krävs för inresa i landet. För att tillgodose kravet på en enhetlig utformning bör bestämmelser om ekonomiska sanktioner mot transportörer som inte fullgör sin uppgiftsskyldighet så långt som möjligt utformas i enlighet med vad som gäller sanktioner mot transportörer som brister i sin kontrollskyldighet. Regeringen föreslår därför att en särskild avgift skall åläggas transportörer som underlåter att lämna uppgifter eller som lämnar ofullständiga eller felaktiga uppgifter. Om transportören inte fullgör sin uppgiftsskyldighet kommer det att vara den polismyndighet som har begärt uppgifterna som upptäcker detta senast i samband med inresekontrollen av passagerarna. Denna polismyndighet bör därför pröva frågan om åläggande av avgift. Avgiftsskyldigheten bör kunna falla bort om transportören kan visa att underlåtenheten inte beror på fel eller försumelse eller om det framstår som uppenbart oskäligt att ta ut avgiften. Det kan t.ex. vara så att det har skett ett tekniskt fel vid överföringen av uppgifterna.

Transportören bör i enlighet med vad som i övrigt gäller för transportörsansvaret ha bevisbördan för att han har fullgjort sin uppgiftsskyldighet.

Den särskilda avgiften bör bestämmas till högst 46 000 kr. Avgifter som motsvarar eller ligger i närheten av maximibeloppet är avsedda för de grava fallen, t.ex. upprepade överträdelser eller fall som rör ett stort antal personer och där ingen rimlig förklaring finns till att de aktuella uppgifterna inte har lämnats.

Beslut om särskild avgift skall kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Passagerarregister m.m.

Regeringen föreslår att informationen till RPS i första hand förs över elektroniskt. Om det undantagsvis inte är möjligt får emellertid ett annat lämpligt alternativ väljas, t.ex. telefax.

Regeringen föreslår också att en ny registerförfattning, lagen om passagerarregister, införs och att RPS med hjälp av automatiserad behandling skall föra registret samt vara personuppgiftsansvarig. Personuppgifter ur passagerarregistret skall lämnas ut på begäran av en polismyndighet och Tullverket. Polismyndigheterna skall enligt förslaget ha direktåtkomst till uppgifterna i registret. RPS skall gallra uppgifterna i passagerarregistret inom 24 timmar efter överförandet om inte uppgifterna behövs för att en polismyndighet skall kunna utföra sina lagstadgade uppgifter.

Sekretess

Eftersom en persons förflyttning från tredje land och in i Schengenområdet kan följas genom uppgifter i passagerarregistret föreslår regeringen att uppgifter i passagerarregistret om personers namn och födelsedatum och nummer på resehandling skall omfattas av absolut sekretess. Uppgifter i passagerarregistret i övrigt måste typiskt sett betraktas som tämligen harmlösa. Till detta kommer att uppgifter ur registret skall gallras relativt snabbt om det inte finns särskilda omständigheter. Det kan emellertid finnas uppgifter eller sammanställningar av uppgifter som kan missbrukas eller som i ett särskilt fall kan användas till skada för den uppgiften rör. Detta gäller särskilt uppgifter om enskildas, främst transportörernas, ekonomiska förhållanden. Det kan t.ex. röra flygplanens beläggning, som kan utläsas om uppgifter om det totala antalet passagerare jämförs med antalet platser i det aktuella flygplanet. Eftersom det sålunda kan finnas risk för att enskilda lider skada om uppgifter om deras ekonomiska förhållanden röjs, föreslår regeringen att sekretess skall gälla om det kan antas att den enskilde lider skada om uppgiften röjs.

Den tystnadsplikt som gäller för uppgifter om enskilds namn, födelsedatum och nummer på resehandling i verksamhet som avser förande av eller uttag ur passagerarregistret föreslås få företräde framför meddelarfriheten. När det gäller övriga uppgifter i passagerarregistret bör meddelarfrihet gälla.

Transportörernas skyldigheter i övrigt

För att Sverige skall uppfylla sina förpliktelser enligt direktivet är det en förutsättning att transportörerna åläggs såväl en gallrings- som en informationskyldighet. Regeringen föreslår därför att transportörerna skall åläggas en skyldighet att inom 24 timmar efter det att transportmedlet har anlänt till det aktuella gränsövergångsstället radera de uppgifter som de har samlat in och fört över till RPS. Transportörerna skall vidare åläggas att informera passagerarna om behandlingen av personuppgifterna.

Motionerna

Per Westerberg m.fl. (m) begär i motion Sf25 ett tillkännagivande om analys av hur lagförslagen förhåller sig till Genèvekonventionen, andra folkrättsliga åtaganden som Sverige anslutit sig till samt den svenska grundlagen.

Bo Könberg m.fl. (fp) begär i motion Sf5 yrkande 3 ett tillkännagivande om att EG-domstolen bör göra en EG-rättslig prövning av transportörsansvarets förenlighet med Genèvekonventionen.

Sven Brus m.fl. (kd) begär i motion Sf26 yrkande 1 ett tillkännagivande om transportörsansvaret. Motionärerna anser att det transportörsansvar som infördes den 1 juli 2004 aldrig borde ha införts. I samma motions yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om att förslaget om utökad uppgiftsskyldighet för transportörer i form av passagerarlistor eller passagerarregister står i strid med Genèvekonventionen och att det drabbar asylsökande och skyddsbehövande i övrigt. Dessutom är det statens ansvar att se till att invandringspolitiken efterlevs.

Ulla Hoffmann och Kalle Larsson (v) begär i motion Sf27 avslag på förslaget till lag om passagerarregister och samtliga förslag till ändringar i gällande lagstiftning som grundas på EG-direktivet om överförande av passageraruppgifter. Förslaget innebär ytterligare en skärpning av transportörsansvaret som kortsluter Genèvekonventionen och driver transportörerna till diskriminering på grund av ras eller hudfärg.

Lars Ohly m.fl. (v) begär i motion Sf251 yrkande 6 ett tillkännagivande om påkallande av nya förhandlingar om direktivet om transportörsansvar för att få bort alla bestämmelser i direktivet som sätter asylrätten ur spel eller leder till diskriminering på grund av hudfärg eller etniskt ursprung.

Birgitta Carlsson m.fl. (c) begär i motion Sf28 yrkande 1 ett tillkännagivande om att Sverige skall verka i EU för att riva upp transportörsansvaret. I samma motions yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om att regeringen skall verka för att omförhandla direktivet om överföring av passageraruppgifter med hänsyn till faktorer som den personliga integriteten, rätten att söka asyl och risk för människohandel och människosmuggling.

Mona Jönsson m.fl. (mp) begär i motion Sf29 yrkande 1 ett tillkännagivande om att Sverige skall ta initiativ till att riva upp beslutet om transportörsansvar. I samma motion, yrkandena 2–7, begärs avslag på förslaget om införande av lag om passagerarregister och de därav föranledda följdändringarna i utlänningslagen m.m.

Utskottets ställningstagande

Utskottets grundläggande syn på rätten att söka asyl eller skydd i övrigt är att några inskränkningar i denna rätt aldrig kan accepteras. Ett värnande av asylrätten måste alltid komma i första rummet. När detta väl är sagt inställer sig frågan om det nu aktuella direktivet om överföring av passageraruppgifter och dess genomförande i svensk rätt innebär någon utökning av transportörernas skyldigheter. Regeringens uppfattning är att det inte är fråga om någon utökning av deras skyldigheter att kontrollera passagerarnas resehandlingar eftersom sanktionsmöjligheterna är kopplade till själva överföringen av uppgifter och inte till uppgifternas äkthet i sig.

Som regeringen påpekar i propositionen är regler om skyldighet att lämna uppgifter om passagerare inte någon ny företeelse i svensk rätt. Av 25 § polislagen (1984:387) framgår exempelvis att ett transportföretag som befordrar varor, passagerare eller fordon till eller från Sverige på begäran av en polismyndighet skall lämna uppgift om passagerarnas namn, resrutt, bagage och medpassagerare samt sättet för betalning och bokning, om uppgifterna kan antas ha betydelse för den brottsbekämpande verksamheten. Visserligen kommer transportörerna enligt de nu aktuella förslagen att bli skyldiga att hämta in fler uppgifter om passagerarna än i dag, men en utökning av antalet uppgifter som skall samlas in kan inte anses innebära en utvidgning av transportörsansvaret. Utskottet delar därför regeringens uppfattning i denna fråga.

Utskottet vill emellertid erinra om att riksdagen i samband med behandlingen av förslag om införande av 2004 års regler om transportörsansvar (prop. 2003/04:50, bet. 2003/04:SfU11, rskr. 2003/04:214) begärde att regeringen skulle göra en förnyad översyn av transportörsansvaret och därefter återkomma till riksdagen med en redovisning och analys, varvid även möjligheterna att inom EU på nytt behandla frågan om transportörsansvaret borde belysas.

Av regeringens skrivelse 2005/06:18 Migration och asylpolitik framgår att Migrationsverket och RPS därefter fick i uppdrag att följa upp hur utlänningslagens bestämmelser om transportörsansvar har tillämpats sedan bestämmelserna trädde i kraft den 1 juli 2004. Av RPS redovisning den 12 september 2005 avseende perioden den 1 juli 2004–15 augusti 2005 framgår att av totalt 413 initierade ärenden om särskild avgift 392 ärenden tillsammans med asylärendet hade vidarebefordrats till Migrationsverket. Av resterande 21 ärenden hade i fem fall beslut fattats om att ålägga transportörer en särskild avgift. I samtliga dessa fall saknades giltig visering, och det bedömdes därför som uppenbart att transportörerna hade brustit i sina kontrollskyldigheter. I övriga 16 ärenden hade beslut fattats om att befria transportörer från ansvar eftersom de handlingar och tillstånd som den resande visat upp har varit sådana att transportören haft skälig anledning att anta att utlänningsen haft rätt att resa in i Sverige. En förutsättning för att en transportör skall kunna åläggas att betala en särskild avgift är enligt 19 kap. 5 § NUtIL att beslut om avvisning meddelats och att beslu-

tet har vunnit laga kraft eller verkställts trots att det inte vunnit laga kraft. Om utlänningen ansöker om asyl eller uppehållstillstånd på annan grund, sänder polisen med en notifiering om särskild avgift till Migrationsverket som har att pröva ärendet. Av Migrationsverkets redovisning den 7 september 2005 avseende samma period framgår att det från polisen hade inkommit 350 notifieringar om särskild avgift, att 112 personer hade avvikit innan beslut i ärendet och att 193 personer ännu inte hade fått sin asylansökan prövad. Av resterande 43 ärenden hade frågan om avgift tagits upp till prövning i ett ärende.

Mot bakgrund av det fåtal ärenden där beslut har fattats att ålägga en transportör särskild avgift samt att bestämmelsen om transportörsansvar inte kan anses hindra att personer ges möjlighet att ansöka om asyl vid ankomsten till Sverige har regeringen i skrivelse 2005/06:18 gjort bedömningen att det inte finns anledning att på nytt inom EU behandla frågan om transportörsansvaret.

Utskottet anser liksom regeringen att det underlag som presenterats av Migrationsverket och RPS inte ger anledning att anta att bestämmelserna om transportörsansvaret hindrar personer från att söka asyl här. Av totalt 413 av polisen initierade ärenden om särskild avgift hade 392 ärenden vidarebefordrats till Migrationsverket för asylprövning.

Mot bakgrund av det anförda tillstyrker utskottet regeringens förslag.

Utskottet anser dock att regeringen bör följa upp och analysera tillämpningen av de nu aktuella förslagen och de aspekter på tillämpningen som belyser förhållandet till Genèvekonventionen och andra folkrättsliga åtaganden liksom till den svenska grundlagen. Regeringen bör därefter återkomma till riksdagen med en redovisning. Vad utskottet anför bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Därmed tillstyrker utskottet motion Sf25.

Eftersom någon ytterligare åtgärd inte kan anses erforderlig, avstyrker utskottet motionerna Sf5 yrkande 3, Sf26 yrkandena 1 och 2, Sf27, Sf251 yrkande 6, Sf28 yrkandena 1 och 2 och Sf29 yrkandena 1–7.

Vad gäller förslaget till lag om ändring i 16 kap. 1 § sekretesslagen (1980:100) konstaterar utskottet att ändringar i denna paragraf även har föreslagits i flera andra propositioner. Förslaget till ändring i 16 kap. 1 § sekretesslagen i den förevarande propositionen (del av lagförslag 2.2 och lagförslag 2.3) har därför överlämnats till konstitutionsutskottet för lagteknisk samordning.

Studentdirektivet

Direktiv 2004/114/EG om villkoren för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse för studier, elevutbyte, oavlönad yrkesutbildning eller volontärbete syftar till att fastställa dels villkoren för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse på medlemsstaternas territorium för en period som över-

stiger tre månader för studier, elevutbyte, oavlönad yrkesutbildning eller volontärbete, dels reglerna för förfaranden för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse för dessa ändamål.

Bestämmelserna är tvingande beträffande studerande (de som bedriver studier vid läroanstalt för högre utbildning) men fakultativa, dvs. får införas, avseende övriga kategorier. Direktivet är inte tillämpligt på vissa tredjelandsmedborgare, t.ex. de som vistas i en medlemsstat i egenskap av asylsökande eller som skyddsbehövande i övrigt.

Enligt de allmänna villkoren för inresa och vistelse gäller bl.a. att sökanden skall kunna uppvisa en giltig resehandling, att dess giltighetstid omfattar minst den planerade vistelsens längd, att sökanden skall ha en sjukförsäkring omfattande samma skydd som medlemsstatens egna medborgare normalt har samt att sökanden inte betraktas som ett hot mot allmän ordning och säkerhet eller folkhälsa.

I direktivet finns också särskilda villkor för studerande, elever (avser studier på högstadie- och gymnasienivå), oavlönade praktikanter och volontärer.

Enligt direktivet skall uppehållstillstånd för studerande utfärdas för minst ett år eller den kortare tid som studieprogrammet varar. Tillståndet får förnyas om studenten fortfarande uppfyller villkoren. Regler finns också om uppehållstillstånd för elever, oavlönade praktikanter och volontärer.

Medlemsstaterna får återkalla eller vägra att förnya ett uppehållstillstånd om tillståndet erhållits genom bedrägeri eller om innehavaren inte uppfyllde eller inte längre uppfyller kraven samt av hänsyn till allmän ordning och säkerhet samt folkhälsa. Medlemsstaterna har dessutom rätt att beträffande studerande återkalla uppehållstillstånd om innehavaren inte följer meddelade begränsningar avseende tillträde till ekonomisk verksamhet eller inte gör godtagbara framsteg i sina studier i enlighet med nationell lagstiftning eller administrativ praxis.

Upphållstillstånd m.m. för studier

Utskottets förslag i korthet

Ett tidsbegränsat uppehållstillstånd för studier skall kunna återkallas, utan hinder av att utlänningen rest in i landet, om förutsättningarna för tillståndet inte längre föreligger.

Riksdagen bör därmed bifalla regeringens förslag och avslå ett motionsyrkande om s.k. påskyndat förfarande.

Vidare bör riksdagen avslå motionsyrkanden om utländska studenter rätt till arbetstillstånd och uppehållstillstånd.

Jämför reservationerna 5 (m) och 6 (kd).

Gällande regler

En utlänning som vistas i Sverige mer än tre månader skall enligt 2 kap. 5 och 8 §§ NUtIL ha uppehållstillstånd, om inte utlänningen är medborgare i Danmark, Finland, Island eller Norge. Enligt 5 kap. 10 § NUtIL får uppehållstillstånd ges till en utlänning som önskar vistas här i landet för arbete, studier eller besök. Enligt bemyndigandet i 5 kap. 23 § NUtIL får regeringen meddela föreskrifter om uppehållstillstånd för studier och besök.

I 4 kap. 5 § NUtIF föreskrivs att en utlänning som antagits till grundläggande högskoleutbildning och, vid behov, till förberedande utbildning i svenska vid universitet eller högskola skall beviljas uppehållstillstånd för studietiden om inte särskilda skäl talar emot det. Ett krav är dock att utlänningens försörjning under studietiden är tryggad genom egna medel, stipendium eller på annat liknande sätt.

Enligt 2 kap. 7 och 8 §§ NUtIL skall en utlänning som skall arbeta i Sverige på grund av anställning här eller utomlands ha arbetstillstånd, om inte utlänningen har permanent uppehållstillstånd eller är medborgare i Danmark, Finland, Island eller Norge. Regeringen får enligt 2 kap. 9 § NUtIL föreskriva andra undantag från kravet på arbetstillstånd. Enligt 5 kap. 2 § första stycket 6 NUtIF är utlänningar som har uppehållstillstånd för studier undantagna från kravet på arbetstillstånd.

Med anledning av det s.k. rörlighetsdirektivet (2004/38/EG) har ändringar i 2 kap. 8 § NUtIL gjorts som innebär att EES-medborgare sedan den 30 april 2006 är undantagna från kravet på uppehållstillstånd och arbetstillstånd. I stället har införts s.k. uppehållsrätt, dvs. en rätt för dem att vistas i Sverige, t.ex. som arbetstagare, egenföretagare eller under vissa förutsättningar som studerande, mer än tre månader utan uppehållstillstånd. En EES-medborgares familjemedlem från tredje land skall också tillerkännas uppehållsrätt här och behöver därför inte ha uppehållstillstånd för studier här och inte heller arbetstillstånd.

Bestämmelser om återkallelse av uppehållstillstånd finns i 7 kap. NUtIL. Enligt 7 kap. 2 § NUtIL kan ett uppehållstillstånd återkallas om det föreligger särskilda skäl under förutsättning att utlänningen ännu inte rest in i Sverige. Däremot kan ett uppehållstillstånd inte återkallas utan tungt vägande skäl sedan utlänningen rest in i Sverige, och hänsyn skall i dessa fall tas till utlänningens anknytning till Sverige, vistelsens längd m.m.

Propositionen

I Migrationsverkets rapport den 30 juni 2005 Uppföljning av beslut om uppehållstillstånd för studier beskrivs ett omfattande missbruk av uppehållstillstånd för studier. Uppföljningen visar att en stor andel av dem som fått uppehållstillstånd för studier och hämtat ut tillståndsbeviset aldrig skriver in sig vid någon läroanstalt. I det undersökta materialet utgjorde dessa utlänningar omkring en fjärdedel av dem som beviljats uppehållstillstånd för studier. Av dem som registrerat sig vid ett lärosäte var det dessutom bara 60 % som registrerats för tillgodogjorda högskolepoäng.

I de fall Migrationsverket, efter att uppehållstillståndet hämtats ut vid den aktuella utlandsmyndigheten, får kännedom om att förutsättningarna för tillståndet inte längre föreligger är verket i dag hänvisat till att försöka bevisa att utlänningen har fått uppehållstillståndet genom att lämna falska uppgifter. Förutsättningarna kan prövas på nytt först vid en ansökan om förlängning. Regeringen föreslår därför att det införs en ny bestämmelse i utlänningslagen som gör det möjligt att återkalla ett tidsbegränsat uppehållstillstånd för studier om det framkommer att förutsättningarna för att bevilja tillståndet inte längre föreligger. Ett tidsbegränsat uppehållstillstånd för studier skall således kunna återkallas om innehavaren aldrig infinder sig för registrering vid lärosätet, om studierna påbörjas men avbryts eller om innehavaren inte kan försörja sig.

I övrigt anges i propositionen att vissa ändringar i utlänningsförordningen kommer att göras bl.a. för att uppfylla direktivets krav på att tredjelandsmedborgare som ansöker om uppehållstillstånd för studier i Sverige för kortare tid än ett år skall ha en heltäckande sjukförsäkring som gäller i Sverige och för att tydliggöra villkoren vad gäller uppehållstillstånd för studier på högskolenivå.

Motionerna

I motion Sf240 av Anna Lilliehöök och Anita Sidén (m) begärs ett tillkännagivande om uppehållstillstånd för utländska studenter. Motionärerna anser att det är svårt att förstå varför de utländska studenterna och doktoranderna inte får stanna och arbeta i Sverige om de så önskar.

Sten Tolgfors m.fl. (m) begär i motion Ub325 yrkande 2 ett tillkännagivande om att de utländska studenter som efter avlagd examen så önskar skall kunna förlänga sina arbetstillstånd.

Sven Brus m.fl. (kd) begär i motion Sf26 yrkande 3 förslag till bestämmelse om ett påskyndat förfarande gällande uppehållstillstånd för studerande. För studenter som inte kommer från EES-området är de långa handläggningstiderna för uppehållstillstånd ett stort problem. I flera fall har studenter inte fått besked om uppehållstillstånd förrän långt in i terminen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inga invändningar mot regeringens förslag om återkallelse av ett tidsbegränsat uppehållstillstånd för studier. Förslaget tillstyrks därmed.

Vad gäller frågan om behovet av att införa bestämmelser om ett s.k. påskyndat förfarande noterar utskottet att direktivet ger en möjlighet att införa ett sådant förfarande genom avtal mellan å ena sidan den ansvariga myndigheten (Migrationsverket) och å andra sidan universitet och högskolor respektive organisationer för elevutbyte. Regeringen har emellertid bedömt att det för närvarande inte finns anledning att införa särskilda bestämmelser härom. Bland annat har regeringen hänvisat till att Migrationsverket inom ramen för sin verksamhet försöker minimera de problem som kan uppstå för den enskilde och att handläggningstiderna hos Migra-

tionsverket troligen kommer att bli kortare till följd av bestämmelsen om återkallelse. Vetskapen om att ett uppehållstillstånd för studier kan återkallas om förutsättningarna för tillståndet inte längre föreligger kan enligt regeringen antas medföra ett visst bortfall av ansökningar.

Utskottet gör samma bedömning som regeringen, nämligen att det för närvarande inte finns något behov av att införa ett påskyndat förfarande. Det är visserligen otillfredsställande att det kan förekomma att studenterna får besked i frågan om uppehållstillstånd först en bit in på terminen. Utskottet anser emellertid att det i första hand får ankomma på Migrationsverket att se till att handläggningstiderna förkortas. Med det anförda avstyrker utskottet motion Sf26 yrkande 3.

Beträffande gäststudenters rätt till uppehållstillstånd och arbetstillstånd konstaterar utskottet att nordiska medborgare varken behöver uppehållstillstånd eller arbetstillstånd om de befinner sig i Sverige för studier. Det samma gäller EES-medborgare och, oavsett medborgarskap, deras familjemedlemmar som har uppehållsrätt i Sverige om de påbörjar studier här i landet.

För övriga medborgare gäller att de som får uppehållstillstånd för studier vid högskola eller universitet är undantagna från kravet på arbetstillstånd. Utskottet är inte berett att i nuläget förorda att gäststuderande efter avslutade studier skall kunna förlänga sitt arbetstillstånd eller få ett uppehållstillstånd. Skälet till det är att regeringen på uppdrag av riksdagen har tillsatt en parlamentarisk kommitté som skall se över det regelverk som styr arbetskraftsinvandringen till Sverige (dir. 2004:21). Syftet är att utarbeta ett regelverk som medger vidgad arbetskraftsinvandring från länder utanför EU/EES. I kommitténs uppdrag ingår att särskilt överväga reglerna kring gäststudenters möjligheter att stanna kvar i Sverige och arbeta efter avslutade studier. Kommittén lämnade i maj 2005 delbetänkandet Arbetskraftsinvandring till Sverige (SOU 2005:50). Vad gäller gäststudenter, doktorander och forskare konstaterade kommittén att dagens regelverk är alltför begränsande för deras möjligheter att stanna kvar och arbeta i Sverige efter avslutade studier och att kommittén avser att återkomma med förslag till förändringar i slutbetänkandet. Kommittén skall presentera sitt slutbetänkande senast den 18 oktober 2006. Utskottet anser inte att det finns skäl att föregripa resultatet av kommitténs arbete och avstyrker därmed motionerna Sf240 och Ub325 yrkande 2.

Ikraftträdande m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör bifalla regeringens förslag såvitt avser ikraftträdande- och övergångsbestämmelser.

Riksdagen bör vidare bifalla utskottets förslag om en rättelse i 3 a kap. 12 § utlänningslagen.

Propositionen

Regeringen föreslår att lagändringarna såvitt gäller överföring av passageraravgifter träder i kraft den 1 september 2006.

Förslaget om återkallelse av uppehållstillstånd för studier föreslås träda i kraft den 1 januari 2007 med en övergångsregel innebärande att bestämmelsen inte skall tillämpas i de fall då ett beslut om ett sådant uppehållstillstånd meddelats före den 1 januari 2007.

Utskottets ställningstagande

Utskottet tillstyrker regeringens förslag.

Genom en ändring i utlänningslagen som trätt i kraft den 30 april 2006 har en ny 3 a kap. 12 § införts (prop. 2005/06:77, bet. 2005/06:SfU9, rskr. 2005/06:191, SFS 2006:219). I denna anges att ett föreläggande enligt 10 § får förenas med vite. Hänvisningen skall rätteligen göras till 11 §. Utskottet föreslår därför en ändring i utlänningslagen så att 3 a kap. 12 § erhåller av utskottet i bilaga 3 framlagt förslag till lydelse.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Överföring av passageraravgifter, punkt 1 (kd, c)

av Sven Brus (kd) och Birgitta Carlsson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen antar regeringens förslag till

- a. lag om passagerarregister,
- b. lag om ändring i sekretesslagen (1980:100) såvitt avser 9 kap. 31 §,
- c. lag om ändring i polisdatalagen (1998:622) och
- d. lag om ändring i utlänningslagen (2005:716)

och tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen proposition 2005/06:129 och motionerna 2005/06:Sf26 yrkande 2 och 2005/06:Sf28 yrkande 2 och avslår motionerna 2005/06:Sf25, 2005/06:Sf27 och 2005/06:Sf29 yrkandena 2–7.

Ställningstagande

Förslaget om överföring av passageraravgifter innebär en utökning av de regler som redan i dag finns för transportörers uppgiftsskyldighet såtillvida att fler avgifter om passagerare nu skall samlas in. Det finns därför skäl att anta att passagerarregistret kan leda till ökad människosmuggling eftersom det blir ännu svårare för människor som är i behov av skydd att på laglig väg komma till Sverige och EU för att söka asyl. Mot bakgrund härav och då vi ifrågasätter förslagets förenlighet med FN:s flyktingkonvention och principen om non-refoulement anser vi att regeringen måste verka för att omförhandla direktivet om överföring av passageraravgifter.

2. Överföring av passageraravgifter, punkt 1 (v, mp)

av Ulla Hoffmann (v) och Mona Jönsson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag till

- a. lag om passagerarregister,
- b. lag om ändring i sekretesslagen (1980:100) såvitt avser 9 kap. 31 §,
- c. lag om ändring i polisdatalagen (1998:622) och
- d. lag om ändring i utlänningslagen (2005:716). Därmed bifaller riksdagen motionerna 2005/06:Sf27 och 2005/06:Sf29 yrkandena 2–7 och avslår proposition 2005/06:129 och motionerna 2005/06:Sf25, 2005/06:Sf26 yrkande 2 och 2005/06:Sf28 yrkande 2.

Ställningstagande

Regeringens förslag om överföring av passageraravgifter är ytterligare en skärpning av det nuvarande transportörsansvaret genom att det driver transportörerna till diskriminering på grund av ras och hudfärg. Bland annat av detta skäl finns det anledning att ifrågasätta dess förenlighet med Genèvekonventionen och andra folkrättsliga åtaganden. Det framgår inte heller av förslaget, som sägs vara ett led i kampen mot terrorism, hur det skulle kunna förebygga terrorattentat. Terrorister torde vara försedda med resehandlingar som inte avslöjas vid en kontroll av transportören. Mot bakgrund av vad som nu anförs anser vi att regeringens förslag bör avslås.

3. Omförhandling av EG-direktiv om transportörsansvar m.m., punkt 2 (kd, v, c, mp)

av Sven Brus (kd), Ulla Hoffmann (v), Birgitta Carlsson (c) och Mona Jönsson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2005/06:Sf26 yrkande 1, 2005/06:Sf28 yrkande 1, 2005/06:Sf29 yrkande 1 och 2005/06:Sf251 yrkande 6 och avslår motion 2005/06:Sf5 yrkande 3.

Ställningstagande

Från och med den 1 juli 2004 är transportörer skyldiga att kontrollera att utlänningsinnehavare har pass samt andra tillståndshandlingar för inresa. Trots ett stort motstånd från flera partier drev den socialdemokratiska regeringen igenom förslaget om transportörsansvar, som enligt vår uppfattning strider mot Genèvekonventionen. Vi anser att transportörsansvaret riskerar att underblåsa diskriminering och rasism samtidigt som det tvingar människor att i än större utsträckning än i dag välja osäkra och olagliga flyktvägar. Det i sin tur gör att många riskerar att hamna i människohandlars händer. Av det skälet anser vi att regeringen bör begära nya förhandlingar om direk-

tivet om transportörsansvar och därvid verka för att bestämmelser i direktivet tas bort som sätter asylrätten ur spel eller leder till diskriminering grundad på hudfärg eller etniskt ursprung.

4. Omförhandling av EG-direktiv om transportörsansvar m.m., punkt 2 (fp)

av Linnéa Darell (fp) och Solveig Hellquist (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:Sf5 yrkande 3 och avslår motionerna 2005/06:Sf26 yrkande 1, 2005/06:Sf28 yrkande 1, 2005/06:Sf29 yrkande 1 och 2005/06:Sf251 yrkande 6.

Ställningstagande

Vi var kritiska mot införandet av transportörsansvaret från den 1 juli 2004 då det riskerar förvärpa situationen för de asylsökande och öka den organiserade människosmugglingen. Eftersom samtliga EU-länder är bundna såväl av Genèvekonventionen som av FN:s deklaration om mänskliga rättigheter, anser vi att en rättslig prövning av direktivet om transportörsansvar bör genomföras av EG-domstolen för att bedöma dess förenlighet med Genèvekonventionen.

5. Uppehållstillstånd för studier m.m., punkt 3 – motiveringen (m)

av Per Westerberg (m), Tobias Billström (m) och Anna Lilliehöök (m).

Ställningstagande

För att Sverige skall bli ett land dit utländska studenter söker sig för att skaffa sig en högkvalitativ utbildning måste Sverige aktivt arbeta för att dra till sig begåvade personer och inte släppa dem ifrån sig. Genom att samtliga studenter med utländsk bakgrund, som fått uppehållstillstånd här, också får arbetstillstånd kan de varva arbete och utbildning, t.ex. genom att jobba extra på kvällar, helger och lov. Efter avlagd examen bör de som så önskar kunna förlänga sina arbetstillstånd. Det finns alltför många exempel på studenter som efter fullföljd utbildning inte tillåtits att stanna här trots att de är eftersökta av svenska arbetsgivare. Detta är inte rimligt och en ändring av reglerna bör därför komma till stånd.

6. Uppehållstillstånd för studier m.m., punkt 3 (kd)

av Sven Brus (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:Sf26 yrkande 3 och avslår motionerna 2005/06:Sf240 och 2005/06:Ub325 yrkande 2.

Ställningstagande

Den som skall studera i Sverige under längre tid än tre månader måste ha ett uppehållstillstånd. Tillståndet skall vara klart och infört i passet före inresan i Sverige. För studenter som inte kommer från EES/EU-området är de långa handläggningstiderna för uppehållstillstånd ett stort problem. I flera fall har studenter inte fått besked förrän långt in i terminen. Av det skälet bör en bestämmelse om påskyndat förfarande införas avseende uppehållstillstånd för studerande genom avtal mellan Migrationsverket och t.ex. berörda lärosäten.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2005/06:129 Genomförande av EG-direktiven om överföring av passageraruppgifter och uppehållstillstånd för studier:

Regeringen förslår att riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om passagerarregister,
2. lag om ändring i sekretesslagen (1980:100), delvis
4. lag om ändring i polisdatalagen (1998:622),
5. lag om ändring i utlänningslagen (2005:716).

Följdmotioner

2005/06:Sf25 av Per Westerberg m.fl. (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om analys av hur lagförslagen förhåller sig till Genèvekonventionen, andra folkrättsliga åtaganden som Sverige anslutit sig till samt vår egen grundlag.

2005/06:Sf26 av Sven Brus m.fl. (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om transportörsansvaret.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om förslaget om utökad uppgiftsskyldighet för transportörer i form av passagerarlistor och register.
3. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag till bestämmelse om ett påskyndat förfarande gällande uppehållstillstånd för studerande.

2005/06:Sf27 av Ulla Hoffmann och Kalle Larsson (båda v):

Riksdagen avslår förslaget till lag om passagerarregister och samtliga förslag till ändringar i gällande lagstiftning som grundas på EG-direktivet om överförande av passageraruppgifter.

2005/06:Sf28 av Birgitta Carlsson m.fl. (c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige skall verka i EU för att riva upp transportörsansvaret.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att regeringen skall verka för att omförhandla direktivet om överföring av passageraruppgifter med hänsyn till faktorer som den personliga integriteten, rätten att söka asyl och risk för människohandel och människosmuggling.

2005/06:Sf29 av Mona Jönsson m.fl. (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att Sverige skall ta initiativ till att riva upp beslutet om transportörsansvaret.
2. Riksdagen avslår förslaget om uppgiftsskyldighet under avsnitt 5.4.1.
3. Riksdagen avslår förslaget om ekonomiska sanktioner under avsnitt 5.4.2.
4. Riksdagen avslår förslaget om insamling och överföring av uppgifter under avsnitt 5.4.3.
5. Riksdagen avslår förslaget om passagerarregister under avsnitt 5.4.4.
6. Riksdagen avslår förslaget om sekretess under avsnitt 5.4.5.
7. Riksdagen avslår förslaget om transportörernas skyldighet i övrigt under avsnitt 5.4.7.

Motion väckt med anledning av skr. 2005/06:18

2005/06:Sf5 av Bo Könberg m.fl. (fp):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om en EG-rättslig prövning av transportörsansvarets förenlighet med Genèvekonventionen.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2005

2005/06:Sf240 av Anna Lilliehöök och Anita Sidén (båda m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om uppehållstillstånd för utländska studenter.

2005/06:Sf251 av Lars Ohly m.fl. (v):

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om påkallande av nya förhandlingar om direktivet om transportörsansvar.

2005/06:Ub325 av Sten Tolgfors m.fl. (m):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om utländska studenter möjlighet att få arbetstillstånd.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

2.1 Förslag till lag om passagerarregister

Härigenom föreskrivs¹ följande

Passagerarregister

1 § Rikspolisstyrelsen skall med hjälp av automatiserad behandling föra ett register över sådana passagerare som avses i 9 kap. 3 a § utlänningslagen (2005:716) (passagerarregistret). Rikspolisstyrelsen är personuppgiftsansvarig för behandlingen av personuppgifter i registret.

Lagens tillämpningsområde

2 § Om inget annat följer av denna lag eller föreskrifter som har meddelats med stöd av den, tillämpas personuppgiftslagen (1998:204) vid behandlingen av personuppgifter i passagerarregistret.

En registrerad person har inte rätt att motsätta sig sådan behandling som är tillåten enligt denna lag.

Definitioner

3 § I denna lag avses med
personkontroll: kontroll av personer vid inresa i Sverige,
Schengenkonventionen: konventionen om tillämpning av Schengen-avtalet av den 14 juni 1985.

De begrepp som i övrigt används i denna lag har samma betydelse som i personuppgiftslagen (1998:204).

Ändamål

4 § Passagerarregistret skall föras för att underlätta verkställandet av personkontroller vid Sveriges gräns mot stater som inte tillhör Europeiska unionen och inte heller har träffat avtal om samarbete enligt Schengenkonventionen med konventionsstaterna.

Innehåll

5 § I registret får endast förekomma följande personuppgifter som har inkommit i enlighet med 9 kap. 3 a § utlänningslagen (2005:716):

1. nummer på och typ av resehandling som används,
2. medborgarskap,
3. fullständigt namn,
4. födelsedatum,

¹ Jfr rådets direktiv 2004/82/EG av den 29 april 2004 om skyldighet för transportörer att lämna uppgifter om passagerare (EUT L 261 6.8.2004, s. 24, Celex 32004L0082).

5. gränsövergångsstället för inresa,
6. transportkod,
7. avgångs- och ankomsttid för transporten,
8. det totala antalet passagerare vid transporten, och
9. ursprunglig ort för ombordstigning.

Utlämnande av uppgifter

6 § Personuppgifter ur passagerarregistret skall lämnas ut på begäran av en polismyndighet och Tullverket för sådan verksamhet som avses i 4 §.

Regeringen får meddela föreskrifter om att uppgifter ur registret skall lämnas ut även till annan myndighet än en polismyndighet och Tullverket för sådan verksamhet som avses i 4 §.

7 § Personuppgifter ur passagerarregistret får inte lämnas ut på medium för automatiserad behandling.

Direktåtkomst

8 § Polismyndigheterna får för sådan verksamhet som avses i 4 § ha direktåtkomst till personuppgifterna i passagerarregistret.

Regeringen får meddela föreskrifter om att även annan myndighet får ha direktåtkomst till registret för sådan verksamhet som avses i 4 §.

Gallring

9 § En uppgift i passagerarregistret skall gallras inom 24 timmar efter överföringen till Rikspolisstyrelsen.

Om uppgifter i registret behövs för att en polismyndighet skall kunna utföra sina lagstadgade uppgifter enligt 4 §, får uppgifterna i registret dock stå kvar till dess att polismyndighetens uppgifter är slutförda.

Regeringen får meddela föreskrifter om att uppgifter i registret får stå kvar till dess att någon annan myndighet, som behöver uppgifterna för att kunna utföra sina lagstadgade uppgifter enligt 4 §, har slutfört dessa uppgifter.

Rättelse och skadestånd

10 § Vid behandling av personuppgifter enligt denna lag eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen gäller bestämmelserna i personuppgiftslagen (1998:204) om rättelse och skadestånd.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2006.

2.2 Förslag till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)

Härigenom föreskrivs i fråga om sekretesslagen (1980:100)¹, dels att 16 kap. 1 § skall ha följande lydelse, dels att det i lagen skall införas en ny paragraf, 9 kap. 31 §.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 kap.

31 §

Sekretess gäller i verksamhet som avser förande av eller uttag ur register som förs enligt lagen (2006:000) om passagerarregister för uppgift om enskilds namn och födelsedatum samt nummer på resehandling. Sekretess i denna verksamhet gäller också för uppgift om enskilds ekonomiska förhållanden, om det kan antas att den enskilde lider skada om uppgiften röjs.

I fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst tjugo år.

Nuvarande lydelse

16 kap.

1 §²

Att friheten enligt 1 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen och 1 kap. 2 § yttrandefrihetsgrundlagen att meddela och offentliggöra uppgifter i vissa fall är begränsad framgår av 7 kap. 3 § första stycket 1 och 2, 4 § 1-8 samt 5 § 1 och 3 tryckfrihetsförordningen och av 5 kap. 1 § första stycket samt 3 § första stycket 1 och 2 yttrandefrihetsgrundlagen. De fall av uppsåtligt åsidosättande av tystnadsplikt, i vilka nämnda frihet enligt 7 kap. 3 § första stycket 3 och 5 § 2 tryckfrihetsförordningen samt 5 kap. 1 § första stycket och 3 § första stycket 3 yttrandefrihetsgrundlagen i övrigt är begränsad, är de där tystnadsplikten följer av

¹ Lagen omtryckt 1992:1474.

² Senaste lydelse 2005:838.

Anm. Ändring i 16 kap. 1 § har också föreslagits i prop. 2005/06:133 Samverkan vid kris - för ett säkrare samhälle, prop. 2005/06:138 Personssäkerhet, prop. 2005/06:156 Sekretess i Donationsregistret, prop. 2005/06:161 Sekretessfrågor - Skyddade adresser, m.m. samt prop. 2005/06:178 Hemlig rumsavlyssning.

 3. denna lag enligt

9 kap. 26 § första stycket 1 såvitt avser uppgift om enskilda
personliga förhållanden

12 kap. 5 eller 7 §

Föreslagen lydelse

16 kap.

1 §

Att friheten enligt 1 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen och 1 kap. 2 § yttrandefrihetsgrundlagen att meddela och offentliggöra uppgifter i vissa fall är begränsad framgår av 7 kap. 3 § första stycket 1 och 2, 4 § 1-8 samt 5 § 1 och 3 tryckfrihetsförordningen och av 5 kap. 1 § första stycket samt 3 § första stycket 1 och 2 yttrandefrihetsgrundlagen. De fall av uppsåtligt åsidosättande av tystnadsplikt, i vilka nämnda frihet enligt 7 kap. 3 § första stycket 3 och 5 § 2 tryckfrihetsförordningen samt 5 kap. 1 § första stycket och 3 § första stycket 3 yttrandefrihetsgrundlagen i övrigt är begränsad, är de där tystnadsplikten följer av

 3. denna lag enligt

9 kap. 26 § första stycket 1 såvitt avser uppgift om enskilda
personliga förhållanden

9 kap. 31 § *såvitt avser uppgift om enskilda
namn och födelsedatum samt
nummer på resehandling*

12 kap. 5 eller 7 §

Denna lag träder i kraft den 1 september 2006.

2.4 Förslag till lag om ändring i polisdatalagen (1998:622)

Härigenom föreskrivs att 1 § polisdatalagen (1998:622) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Denna lag gäller utöver personuppgiftslagen (1998:204) vid behandling av personuppgifter i polisens verksamhet och i polisverksamhet vid Ekobrottsmyndigheten för att

1. förebygga brott och andra störningar av den allmänna ordningen och säkerheten,

2. övervaka den allmänna ordningen och säkerheten, hindra störningar därav samt ingripa när sådana har inträffat eller

3. bedriva spaning och utredning i fråga om brott som hör under allmänt åtal.

Lagen gäller också behandling av sådana uppgifter som avses i 25 och 26 §§.

Lagen gäller inte för behandling av personuppgifter som företas med stöd av lagen (1998:620) om belastningsregister, lagen (1998:621) om misstankeregister eller lagen (2000:344) om Schengens informationssystem.

Lagen gäller inte för behandling av personuppgifter som företas med stöd av lagen (1998:620) om belastningsregister, lagen (1998:621) om misstankeregister, lagen (2000:344) om Schengens informationssystem eller lagen (2006:000) om passagerarregister.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2006.

¹ Senaste lydelse 2003:874.

2.5 Förslag till lag om ändring i utlänningslagen (2005:716)

Härigenom föreskrivs¹ i fråga om utlänningslagen (2005:716)

dels att 14 kap. 14 §, 19 kap. 6 och 7 §§ samt rubriken närmast före 14 kap. 14 § skall ha följande lydelse,

dels att rubriken närmast före 19 kap. 5 § skall lyda ”Särskilda avgifter”,

dels att det i lagen skall införas nio nya paragrafer, 7 kap. 7 a §, 9 kap. 3 a, 3 b, 3 c, 3 d, 3 e och 3 f §§ samt 19 kap. 5 a och 8 §§, samt närmast före 9 kap. 3 a § en ny rubrik av följande lydelse.

Lydelse enligt SFS 2005:716

Föreslagen lydelse

7 kap.

7 a §

Utöver vad som anges i 1 – 3, 5 och 6 §§ får ett tidsbegränsat uppehållstillstånd för studier återkallas, om förutsättningarna för att medge uppehållstillståndet inte längre är uppfyllda.

9 kap.

Transportörers uppgiftsskyldighet m.m.

3 a §

En transportör, som luftvägen skall transportera passagerare till Sverige direkt från en stat som inte tillhör Europeiska unionen och inte heller har slutit avtal om samarbete enligt Schengenkonventionen med konventionsstaterna, skall på begäran av en polismyndighet överföra uppgifter om de ankommande passagerarna så snart incheckningen avslutats.

De uppgifter som avses i första stycket är

- 1. nummer på och typ av resehandling som används,*
- 2. medborgarskap,*
- 3. fullständigt namn,*

¹ Jfr rådets direktiv 2004/82/EG av den 29 april 2004 om skyldighet för transportörer att lämna uppgifter om passagerare (EUT L 261 6.8.2004, s. 24, Celex 32004L0082) och rådets direktiv 2004/114/EG av den 13 december 2004 om villkoren för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse för studier, elevutbyte, oavlönad yrkesutbildning eller volontärarbete (EUT L 375, 23.12.2004, s. 12, Celex 32004L0114).

4. födelsedatum,
5. gränsövergångsstället för inresa,
6. transportkod,
7. avgångs- och ankomsttid för transporten,
8. det totala antalet passagerare vid transporten, och
9. ursprunglig ort för ombordstigning.

3 b §

Uppgifter enligt 3 a § skall samlas in av transportören och sedan elektroniskt överföras till Rikspolisstyrelsen.

Om det inte är möjligt att föra över uppgifterna elektroniskt skall de överföras på annat lämpligt sätt.

3 c §

Bestämmelser om behandlingen av de uppgifter som överförts till Rikspolisstyrelsen enligt 3 b § finns i lagen (2006:000) om passagerarregister.

3 d §

En transportör som har överfört uppgifter enligt 3 a § skall inom 24 timmar efter det att transportmedlet har anlänt till gränsövergångsstället radera de insamlade och överförda uppgifterna.

3 e §

En transportör som samlar in uppgifter som är avsedda att överföras enligt 3 a § skall informera passagerarna enligt bestämmelserna i 23 – 26 §§ personuppgiftslagen (1998:204).

3 f §

Regeringen får meddela föreskrifter om att även annan myndighet än polismyndighet får begära uppgifter av transportören.

14 kap.

Kostnadsansvar för transportörer ***Kostnadsansvar och särskilda avgifter för transportörer***

14 §

En polismyndighets eller Migrationsverkets beslut om kostnadsansvar enligt 19 kap. 2 eller 3 § eller särskild avgift enligt 19 kap. 5 § för transportör får överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

En polismyndighets eller Migrationsverkets beslut om kostnadsansvar enligt 19 kap. 2 eller 3 § eller särskild avgift enligt 19 kap. 5 § eller en polismyndighets beslut om särskild avgift enligt 19 kap. 5 a § för transportör får överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

19 kap.*5 a §*

En transportör som inte har fullgjort sin uppgiftsskyldighet enligt 9 kap. 3 a § skall betala en särskild avgift.

Transportören skall dock inte betala någon särskild avgift, om

1. transportören visar att underlåtenheten inte beror på fel eller försummelse, eller

2. det framstår som uppenbart oskäligt att ta ut avgiften.

6 §

Den särskilda avgiften skall för varje utlänningsbestämning till högst 46 000 kronor.

Den särskilda avgiften enligt 5 § skall för varje utlänningsbestämning till högst 46 000 kronor.

Den särskilda avgiften enligt 5 a § skall för varje flygning som har gjorts utan att transportören har fullgjort sin uppgiftsskyldighet bestämmas till högst 46 000 kronor.

7 §

Frågan om transportören skall betala en avgift enligt 5 § prövas av den myndighet som skall verkställa avvisningen.

Frågan om transportören skall betala en avgift enligt 5 a § prövas av den polismyndighet som har begärt uppgifterna.

Avgiften skall betalas till Migrationsverket och tillfaller staten.

Avgiften enligt 5 § skall betalas till Migrationsverket. Avgiften enligt 5 a § skall betalas till Rikspolisstyrelsen. Avgifterna tillfaller staten.

Mål om uttagande av avgift handläggs som allmänt mål. Bestämmelser om indrivning finns i lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m.

8 §

Regeringen får meddela föreskrifter om att även annan myndighet än polismyndighet skall pröva frågan om transportören skall betala en avgift enligt 5 a §.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2007 i fråga om 7 kap. 7 a § och i övrigt den 1 september 2006.
2. Bestämmelsen i 7 kap. 7 a § skall inte tillämpas på uppehållstillstånd som beviljats före den 1 januari 2007.

BILAGA 3

Utskottets lagförslag

Förslag till lag om ändring i utlänningslagen
(2005:716)

Härigenom föreskrivs att 3 a kap. 12 § utlänningslagen (2005:716) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Utskottets förslag

3 a kap.

12 §¹

Ett föreläggande enligt 10 § får förenas med vite. Ett föreläggande enligt 11 § får förenas med vite.

Fråga om utdömande av vite prövas av migrationsdomstol på ansökan av Migrationsverket.

Vid prövning av en fråga om utdömande av vite får även vitets lämplighet bedömas.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2006.

¹ Senaste lydelse 2006:219